

ሕብረት አፍሪቃ – ግብጽ መርገጺ

መበል 35 የዕለ መራሕቲ ሃገራት አፍሪቃ፡ ብጪ ለካቲት 2022 ኣብ ዘውጽኦ መግለጺ፡ ኣብ ልዕሊ ኣባል ሃገራት ናይቲ ውድብ ዝጽዓን በይናኣዊን ቀሳቢን ስጉምቲታት፡ ኣንጻር ኣህጉራዊ ሕገን ዓለምለኻዊ ሰብኣዊ ደንብታትን፡ ብቐንዱ ድማ፡ ንቻርተር ሕቡራት ሃገራት ዝጸረር ምጻኑ ብምጉላሕ፡ ኣመሪካን ሃገራት ኤውሮጳን ኣብ ልዕሊ ኤርትራ፡ ደቡብ ሱዳንን ዚምባብወን ኣስገዲደንኦ ዘለዎ ዘይሕጋዊን ዘይፍትሓዊን እገዳታት ብቐልጡፍ ክለዓል፡ ልኡላውነትን ሕርያን ናይዘን ሃገራት ዚኣተን ክኸበር ብምጽዋዕ፡ ምሕዝነቱ ምስ ህዝብታተን ኣረጋገጹ።

እዚ ውሳኔዚ፡ ኣብ ታሪኽ ናይዚ ክፍለ-ዓለም ይኹን የዕለታት ኣህጉር ኣፍሪቃ ብርቂ ተርእዮዮ። ኣመት ናይቲ ኣብ ህዝብታትን መንግስታትን ኣፍሪቃ እናበረኸ ዝመጽእ ዘሎ ንቐሓት ገይርኻውን ክውሰድ ይከኣል።

ልኡኽ ኤርትራ ኣብቲ የዕለ፡ ኣፍሪቃ፡ ንጸጥታኣን ቍጠባዊ ምዕባለኣን ኣብ ዝሃሲ ዕቲብ ጉዳያት ከይተረፈ ተዓዛቢት ኮይና፡ ዘይግሃስ መሰላ ንነጻ ፖለቲካዊ ሕርያን ቍጠባዊ ልምዓትን ብተደጋጋሚ ክባጨወሉን ክብሕጎግን ምጽንሑ፡ እዚ ከኣ፡ ውጽኢት ናይቲ ምዕራባውያን ሓይልታት፡ ንምዕባለታት ብዓይኒ ረብሓታቶም ንምቕራጽ ዘካይድዎ ካብ ቕልጽምን ብድዕን ዝብገስ ዓማጺ ተግባራት ምጻኑ ብምግላጽ፡ ሕሉፍ ምእዙዝነት ኣፍሪቃ ንግዳማዊ ረብሓታት፡ ነዚ ኩነትዚ ምቹእ ባይታ ፈጠርሉ ምጽንሑ ጸቐጡ ከምዘስመረሉ ይዝከር።

ነዚ ሓቂዚ ዘረጋግጽ፡ ንድሕሪት ተመሊስና፡ ነዊሕ ዘይገበረ ታሪኽ ክንጠቕስ ንኸእል ኢና። ኣብ 2009 ን 2011፡ ባይቶ ጸጥታ ሕ.ሃ. ብድርኹት ኣመሪካ፡ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ክልተ ጊዜ ዘይፍትሓዊ እገዳ ኣብ ዘሕለፈሉ፡ ንድፊ ናይቲ ውሳኔ፡ ብመገዲ ኢጋድን ገለ ተለኣኣኽቲ ሃገራት ኣፍሪቃን ናብ ባይቶ ጸጥታ ከምዝቐርብዮ ተገይሩ። ኣብቲ እዋንቲ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ዝነበራ ሃገራት ኣፍሪቃ ድማ (ብዘይካ ድምጻ ዝዓቀበት ሊብያ)፡ ንሃንደስቲ ናይዚ ዘይፍትሓዊ ውሳኔዚ ንምሕጓስ፡ ብዘይ ዝኾነ መርትዖ ነቲ ውሳኔ ደገፊን ክህባ ተራእዮን።

ብመንጽር ከምዚ ዝኣመሰለ ሕሉፍን ዘዩሐብንን ታሪኽ፡ ሕብረት ኣፍሪቃ ኣብዚ ናይ ሕጂ የዕለኡ ዘሕለፎ ውሳኔ፡ ነቲ ኣህጉር ኮነ ማሕበረሰብ ዓለም ከምኡውን ነቶም ግዳይ

ዘይፍትሓዊ ውሳኔታት ብምጻፍ ከቢድ ማህሰይቲ ክወርዶም ዝጸንሑ ህዝቢ ኤርትራን ካልኦት ህዝብታትን ዕዙዝ ትርጉም ኣለዎ።

ንኣህጉር ኣፍሪቃ ዝሀቦ ትርጉም፡ ሕብረት ኣፍሪቃ ካብ ድኹም ኩነተ-ህላወን መጋብርያነትን ወጺኡ፡ ክብረት ህዝብታት ኣፍሪቃ ብዝምጥን ደረጃ ክዋሳእ፡ ኣፍሪቃውያን፡ ኣብ ኣህጉራዊ መጋባእታት ብብቕጥት ዝውክሎምን ረብሓታቶም ዝከላኸልን፡ ግዳማውያን ሓይልታት ዘይመልክዎ፡ ናጻን ንጡፍን ውድብ ክህልዎም ዝድርኽን ትብዓት ዘስንቕን እዩ። ንማሕበረሰብ ዓለም ድማ፡ ገለ ሃገራት ንናይ ገዛእ ርእሰን ረብሓታት፡ ኣብ ልዕሊ ካልኦት ሃገራት ዝወስድኦ በይናዊ ስጉምታታት ሕጋውነት ከምዘይብሉ ንጽር መልእኽቲ ዘመሓላለፈ እዩ።

ከምዝፍለጥ ናይ 1945 ቻርተር ሕ.ሃ.፡ ኩለን ኣባል ሃገራት ናይቲ ውድብ ዝኸተማሉ ኣገዳሲ ኣህጉራዊ ስምምዕ (treaty) እዩ። እዚ ቻርተርዚ፡ ማዕርነት ልኡላውነት ሃገራት ምቕባል፣ ፖለቲካዊ ናጻነት ሃገራት ምክባር፣ ንኣድሕድካ ተሳኒኻ ምንባር ከምኡውን ኣብ ውሽጣዊ ጉዳይ ካልእ ሃገር ጣለቃ ዘይምእታው ኣብ ዝብሉ መሰረታውያን መትከላት ዝሰረተ እዩ። ዓንቀጽ 2 (3) ከምኡውን ዓንቀጽ 33 ቻርተር ሕ.ሃ. ኣብ መንጎ ሃገራት ዘጋጥሙ ፍልልያት ብሰላማዊ መንገዲ ክፍትሑ ከምዝግባእ ብምግላጽ፡ ንሕ.ሃ. ፍልልያት ብሰላማዊ መንገዲ ዝፍትሑሉ ኣገባባት ናይ ምጥጣሕ ሓላፍነት የስከም።

ኣብ ርእሲዚ፡ ኣብ 1965 ሕ.ሃ. ዘውጽኦ መግለጺ፡ “ዝኹነት ሃገር ኣብ ልዕሊ ካልእ ሃገር ቊጠባዊ፡ ፖለቲካውን ካልኦት ተመሳሳልቲ ስጉምታታት ብምውሳድን ንኸውሰዱ ብምትብባዕን ኣብ ልዕሊ ልኡላዊ ሃገራት ጸቕጢ ክትፍጠር ኣይግባእን” ይብል። ኣዋጅ ምሕዝነታዊ ዝምድና ሃገራት 1970፡ ቻርተር ቊጠባዊ መሰላትን ግቡኣትን ሃገራት 1973 እውን ተመሳሳሊ መግለጺታት ኣስፊሮም ይርከቡ። ቤት ምክሪ ሰብኣዊ መሰላት ከኣ፡ በይናዊ እገዳ ንኣህጉራዊ ንግዲ፡ ቊጠባዊ ምዕባለን ወፍርን ዝዕንቅፍ፣ ምስ መትከላትን ትሕዝቶን ዝተፈላለዩ ሕግታት ሰብኣዊ መሰላት ዝጸረር ብምጻፍ፡ ሃገራት ንበይናዊ እገዳ ዝምልከቱ ሕግታት ከየውጽኡን ከየተግብሩን ይድንግግ። ዝያዳ ኩሉ፡ እቲ ኣብ ጥቅምቲ 2014 ብሓፈሻዊ ባይቶ ሕ.ሃ. ዝሓለፈ ውሳኔ 27/21፡ “በይናዊ ናይ ቀሰብን ስጉምቲታትን ሕጋትን ንኣህጉራዊ ሕገ፡ ዓለም-ለኻዊ ሰብኣዊ ሕገን ቻርተር ሕ.ሃ.ን ዝጸረር፡ መርሓ ሰላማዊ ዝምድና ኣብ መንጎ መንግስታት ንዝኾነ ስነ-ምግባርን መትከላትን ዝጸረርዩ” ኢሉ ብምቕዋም፡ ነዚ ዝከታተል ፍሉይ ራፖርተር ከምዝቐውም ገይሩ እዩ።

ብኻልእ ወገን ኣህጉራዊ ልምዳዊ ሕገ (international customary law) ንበይናዊ እገዳ ኣትሪፋ ይቃወሞዩ። ዝተፈላለዩ ዞባዊን ኣህጉራዊን ትካላት ከኣ፡ ዘይሕጋውነት በይናዊ እገዳን ኣብ ልዕሊ ግዳይ ዝኹና ሃገራት ዘውርዶ ማሕበራ-ቊጠባዊ ሃሲያን ኣብ ግምት ብምእታው፡ “ሕጋዊ ኣይኩነን” ዝብል ጽኑዕ መርገጺ ኣለወን። ንኣብነት ኮንፈረንስ ንግድን ልምዳትን ውድብ ሕቡራት ሃገራት (UNCTAD)፣ ጉጅለ 77 (G 77)፣ ምንቕስቓስ ዘይሻራውያን ሃገራት፣ ቊጠባዊ ኮምሽን ኣፍሪቃ (ECA)፣ ቊጠባውን ማሕበራውን ኮምሽን ምዕራብ ኤስያ (ESCWA)፣ ውድብ መማኸርቲ ሕገ ኤስያን ኣፍሪቃን (AALCO) ገለ ካብተን ንዘይሕጋውነት በይናዊ እገዳ ብትሪ ዝቃወማ ዞባዊን ኣህጉራዊን ትካላት እዩን። እዚ ናይ ሕጂ ውሳኔ ሕብረት ኣፍሪቃ ድማ ነዚ ብዙሕ ዝተደጋገመ ርትዓዊ ኣመለኻኽታ ዝድርዕ እዩ።

ኩሎም ኣህጉራውያንን ዞባውያንን ሕጋት፡ ንበይናዊ እገዳ ብዘዩሻሙ ቃላት ኣትሪፎም ዝቃወሙ ምጻፍም እናተፈልጠ፡ ዓበይቲ ሓይልታት፡ ኣውራ ኣመሪካን መሻርኽታን፡ ነዚ ሕጋትዚ እናጠሓሳን ናይ ባዕለን ሕጋት እናሓንጠጣን ዝወስድኦ ናይ ብድዕን ጸቕጢን ስጉምቲታት እምበኣር ዘይሕጋውነቱ፡ ሎሚ ካብ ዝኾነ እዋን ንላዕሊ ህዝብታት ዓለም

እናንቅሕሉ ብምምጻእ፡ እናበድህዎ እዮም ዝርከቡ። ንጸቕጢ ኣመሪካ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያን ሶማሊያን ዝቃወም ዘሎ፡ ሰፊሕ ዓለም ለኻዊ ምንቅስቃስ ይኣክልን ምልዕዓል ፓን ኣፍሪካንዝምን ሓደ መርኣያ ናይዚ ንቕሓትን ብድሆ ኣንጻር ጸቕጢን ዕብላላንዩ።

ኣብ መደምደምታ፡ ሕብረት ኣፍሪቃ፡ ኣብ መበል 32 ዋዕላኡ ኣሕሊፍዎ ዘሎ ውሳኔ፡ ነቲ ብዘይሕጋዊ ውሳኔታት ተደጋጋሚ ማህሰይቲ ዝወረዶ ህዝቢን መንግስቲን ኤርትራ ዝኸሕሰዩ እኳ እንተዘይተባህለ፡ ብውሑዱ ግን ንወጽዓ ህዝቢ ኤርትራን ካልኣት ተመሳሳሊ ኣደራፅ ዝወረዶም ህዝብታትን ኣፍልጦ ዝሃበን ምሕዝነቱ ምስዞም ህዝብታት ዘረጋግጸን ብምኳኑ፡ ፖለቲካዊን ታሪኻዊን ኣገዳስነቱ ዕዘዝ እዩ። እዚ ንህዝብታት ኣፍሪቃ ሓድሽ ተስፋ ዘስንቑ ድምጺ ግን፡ ሓይልን ኣድማዕነትን ክህልዎ፡ ብጸቕጢ ሓያላን ሃገራት ከይዕበስን ከይቅልበስን ቀጻሊ ጻዕርን ጸዓትን ክሓትትዩ።

ሓተታ 15 ለካቲት